

*Aliona CEPOI-ACCEBAȘ**

REPRESIUNEA POLITICĂ ÎN SUDUL BASARABIEI (1940-1941)

Political Repression in Southern Bessarabia (1940 – 1941)

On June 28, 1940, the Red Army entered Bessarabia, which had been a territory of the Romanian Kingdom since 1918. The territories between the Dniester River and the Prut River were annexed to the Ukrainian Soviet Socialist Republic. The “total cleaning” campaign started immediately in the annexed territory. Arrests of “counter-revolutionary and nationalist elements” lasted until July 1941. All those who were considered to have granted “social and political support to the Romanian regime”, such as former military men of Romanian armed forces, police officers, public officials, politicians, businessmen, clericals, higher education lecturers, schoolteachers and lawyers were held up. Soon, the accusations of “counter-revolutionary activities” also started to target peasants, craftsmen, and clerks.

Deportation was the most applied form of repression. Thousands of innocent persons branded as “people’s enemies” without any investigations, court proceedings, and even without formal accusations were arrested and relocated to other areas of the USSR in cargo railway cars. Some of such displaced persons died while during their transportation. Those who survived in severe conditions had to work hard for the benefit of their new “Socialist Motherland”. These facts are confirmed by the USSR HAPC/SSPC dated April 24, 1941 and the USSR AUCP(b) and PCC Ruling dated May 14, 1941. The peak of operation aimed to “anti-Soviet element extraction” involving inhabitants of Moldovan SSR, Chernovtsy and Ismail regions fell in the night of June 12/13, 1941. Thousands of Southern Bessarabia inhabitants were relocated to Kazakhstan, Omsk, Novosibirsk, Sverdlovsk, and Kirov Regions of RSFSR. Thus, the Stalinist regime punished people for their views and for activities carried out when the territory was not subject to the USSR laws. People had to endure great hardships for their lives in another state, during another historical period.

Keywords: Southern Bessarabia, the USSR, HAPC, repression, arrests, deportations, evictions, operation.

* Universitatea Umanistă de Stat din Ismail, Ucraina (alionaakchebach@gmail.com).

*

După căderea Zidului Berlinului, țările Europei de Est, fiind victime ale terorii roșii ,au condamnat comunismul, dictatura și ororile la care au fost supuși milioane de oameni de către regimul totalitar comunist. Au fost demarate vaste programe de cercetări științifice și de colectare a memoriei vii despre una dintre cele mai tragice pagini ale istoriei recente. Cercetarea și condamnarea crimelor comunismului în perioada 1940-1941 în Ucraina, Republica Moldova, Polonia, Ungaria, Țările Baltice demonstrează încă o dată că valorile democrației, drepturile fundamentale ale omului pot fi reabilitate și protejate doar prin scoaterea la iveală multiplelor fapte ale trecutului totalitar. Politica stalinistă, crimele comise de regimul sovietic din perioada 1940-1941 în Sudul Basarabiei au fost și sunt mai puțin studiate.

Analiza detaliată a subiectului a început în URSS după plenul Comitetului Central al PCUS din ianuarie 1989. Se începe un proces de democratizare a statului și a vieții științifice. A fost proclamat un nou curs de „perestroika” datorită cărui a devenit posibil să se dezvăluie cauzele, consecințele și obiectivele de represiune stalinistă. La începutul anilor '90 de V. Zemskov¹ și N. Bugai² au fost scoase la iveală și cunoscute pe larg numele celor care au avut de suferit în urma represiunilor staliniste, numărul *jerțelor*, care au muncit până la moarte în lagărele *Gulag*, *Kolyma* și *Magadan*.

Istoriile care ani de zile erau puse la index cu parafa „strict secret” au văzut lumina în paginile ziarelor și revistelor. Soarta multor familii basarabene a fost semnată și de unii istorici: V. Belous «Deportați din motive politice, 1940-1941»³, E. Lvovschii «Gulaguri de ieri»⁴, E. Postică «Gulag – locul unde sălășluiește moartea»⁵ș.a. Viața satelor basarabene în perioada 1940-41 a fost arătată în articolul lui I. Borcea «Cetățenii români din comuna Giurgiulești, plasa Reni, județul Ismail, deportați în 1940, 1949 în gulagurile rusești din Siberia»⁶. În continuare subiectul capătă avertură și în 1995 în lucrările lui A. Moraru⁷ și Gh. Buzatu⁸. O contribuție

¹ Vyktor Zemskov, *Spetsposelelntsy V SSSR 1930-1960 gg. (po dokumentatsyy NKVD — MVD SSSR)*: http://ecsocman.hse.ru/data/680/927/1216/1_Zemskov.pdf.

²Nykolai Buhai, Yosyf Stalyn – Lavrentyiu Beryy: «Yh nado deportirovat...» : dok. fakty, komentaryy, (Moskva, 1992): http://militera.lib.ru/docs/0/pdf/sb_ih-nado-deportirovat.pdf.

³ Moldova suverană, 1993, 12 ianuarie.

⁴ Literatura și arta, 1994, 10 noiembrie, p.7.

⁵ Țara, 1995, 9 iunie.

⁶ Țara, 1997, 25 iulie.

⁷ Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria, 1812-1993* (Chișinău, 1995), p.345.

⁸ Gheorghe Buzatu, *Așa a început holocaustul împotriva poporului român* (București, 1995), p.5.

valoroasă prezintă lucrarea lui V. Pasat⁹. Monografia bine documentată, care se referă la subiectul deportărilor apare în 1998, autor – E. Șișcanu¹⁰.

Deosebit de importantă în studierea acestei probleme este lucrarea-catalog a victimelor totalitarismului, semnată de L. Kovalciuk, E. Petrovski, Reabilitovany istorieyu. Odesika oblasti, în 27 de volume, apărută în editura „Plaske”, Odesa, în anul 2010.

O serie de articole tematice au fost publicate de Nicolae Mihailuță¹¹, care este expert în tematica represiunilor sovietice împotriva religiei și bisericii în regiunea Odesa.

Astăzi avem la dispoziție mai multe lucrări care se referă la Moldova sovietică și conțin inclusiv informații cu privire la deportările de pe teritoriul ei. Studiile istoricilor A. Petrencu¹², V. Olaru-Cemârtan¹³, I. Cașu¹⁴, I. Varta¹⁵, V. Pasat¹⁶ și altor aduc o contribuție semnificativă la cunoașterea crimelor staliniste care s-au produs în RSSM în 1940-41.

Dar, în momentul de față, în afara unor teze generale, a unor scurte referiri nu găsim materiale mai privitoare la Basarabia de sud. Trebuie de subliniat că nici istoriografii ucraineni, nici ruși nu au cercetat aproape de loc politica de represiune în perioada 1940-41. Întâmplător sau nu, dar acest subiect este trecut sub tăcere cu toate că arhivele naționale din Ucraina și Rusia sunt pline de documente și date ce se referă la acest teritoriu.

După semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov la 23 august 1939, Basarabia este revendicată de sovietici drept zona lor de influență. Pe 26 iunie 1940, România a primit un ultimatum din partea Uniunii Sovietice, prin care se cerea evacuarea administrației civile și a armatei române de pe teritoriul dintre Prut și Nistru, cunoscut ca Basarabia, și din partea nordică a regiunii Bucovina. În cazul în care retragerea nu s-ar fi făcut în termenul impus de patru zile, România era amenințată cu război.

⁹ Valeriu Pasat, *Trudnze strannitzy istorii Moldovy. 1940-1950* (Moskva, 1994).

¹⁰ Elena Șișcanu, *Basarabia sub regimul bolșevic. 1940-1952* (București, 1998), p.79.

¹¹ Mykola Mykhailutsa „Zdiisnennia orhanamy DPU-NKVS Ukrainy represii proty pravoslavnoi tserkvy na Odeschyni (1930 - 1940 gg.)”, *Arkhiviv VUChK HPU NKVD KHB*. (01/2004), p. 429-450.

¹² Anatol Petrencu., *Prizonier în URSS: Memorii / Anatol Petrencu* (Cahul, 2013), p. 215-216

¹³ Viorica Olaru-Cemârtan., *Deportările din Basarabia : 1940-1941, 1944- 1956* (Cahul, 2017), 540 p.

¹⁴ Igor Cașu, *Dușmanul de clasă. Represiuni politici, violență și rezistență în R(A)SS Moldovenească, 1924-1956* (Cahul, 2015), 388 p.

¹⁵ Ion Varta, *Deportările în masă din R.S.S Moldovenească din 13–16 iunie 1941* (Cahul, 2011), 345 p.

¹⁶ Valeriu Pasat, *RSS Moldovenească în epoca stalinistă, (1940-1953)* (Cahul, 2011), 650 p.

Astfel, la 28 iunie 1940, Armata Roșie a intrat în Basarabia, precum și Bucovina de Nord și ținutul Herței. Drept urmare, la 2 august 1940 este creată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM). Numai 6 din cele 13 raioane ale RASSM intră în componența RSSM, iar județele basarabene – Ismail și Cetatea Albă din sud și o parte a județului Hotin din nord – sunt incluse în cadrul Ucrainei Sovietice.

La data anexării, etnicii români nu alcătuiau decât 28,6% din populația județelor din sud anexate Ucrainei, dar ei erau mai mulți decât ucrainenii, cărora le revenea doar 25,4% din total¹⁷. Numărul celor din urmă va crește ulterior datorită colonizării operate de regimul sovietic. În județele Ismail și Cetatea Albă au fost colonizate peste 6 mii de familii din regiunile Cernigov, Sumi, Vinnița, Lvov, Volân și Kamenet-Podolsk¹⁸.

Într-o perioadă scurtă de timp cu multe presiuni și fraude, în teritoriile anexate s-au pus bazele regimului bolșevic. Sovieticii imediat au declanșat acțiuni de represiune asupra populației locale, se începe comiterea unor crime împotriva umanității: arestări, urmăriri, represiuni și deportări.

Primii care au căzut victime ale regimului comunist au fost 1122 persoane, arestate în perioada 28 iunie – 4 iulie 1940, foști funcționari ai statului român sau cei care au colaborat cu administrația română¹⁹.

La 15 august 1940 Prezidiul Sovietului Suprem al URSS a primit două decrete care au marcat începutul organizării economiei în Sudul Basarabiei și RSS Moldovenești. Conform primului decret «Cu privire la naționalizarea băncilor, întreprinderilor industriale și comerciale, transportului feroviar și fluvial și mijloacelor din Basarabia» au fost naționalizate toate mijloacele și uneltele de producție fixe în ramurile menționate²⁰. Al doilea decret «Cu privire la restabilirea pe teritoriul Basarabiei a legilor sovietice referitoare la naționalizarea pământului», a declarat întregul pământ cu bogățiile subsolului, pădurile și apele lui drept proprietate de stat, lichidând astfel, proprietatea moșierească și capitalistă asupra pământului²¹. Lichidarea chiaburilor prin exproprierea și deportarea lor, avea scopul de a accelera ritmurile colectivizării și a transforma acest proces într-o acțiune de masă. Se miza pe frica de deportare, care era implantată tot mai adânc în rândul țăranilor.

¹⁷ AOSPRM, F. 51. inv.4, d.64, f.1.

¹⁸ Anton Moraru *Contribuții la formarea RSS Moldovenești, Basarabia 1940* (Chișinău, 1991), p. 174.

¹⁹ Ioan Scurtu *Istoria Basarabiei, de la începuturi până la 1998* (București, 1998), p.224.

²⁰ Olha Lunova „Polityka i praktyka natsionalizatsii promyslovykh ob'ektiv v Ukrainskomu Podunavi na pershomu etapi radianizatsii”, *Dunaiski naukovyi chytannia yevropeiskyi vymir i rehionalnyi kontekst*, Izmai, Tom 1(2015), s. 53-55

²¹ V. Olaru-Cemârțan, *Deportările*, p. 68

În regiunea Ismail colectivizarea s-a efectuat «prin dictat», 84%, adică cea mai mare parte a populației regiunii nou formate era rurală. Se aplicau metode «fizice» de «convingere» a țăranilor să intre în colhozuri. De asemenea, țăranii erau nevoiți să facă acest pas în urma metodelor de constrângere «economice»: impozite, cote, prestații. Li se adăugau sentimentul de teamă, o frică permanentă întreținută de arestări, deportări, dispariții. În urma acestui proces, 107 de gospodării țărănești au fost unite în colhozuri.

În perioada 1940-1941 în câteva etape au fost arestate mii de familii de chiaburi și din punct de vedere social «elemente ostile». Din Basarabia, în special Moldova, regiunea Izmail și Cernăuți au fost ridicați și trimiși în Kazahstan, Altai, Krasnoiarsk, Komi, Omsk și Novosibirsk 30.389 de persoane²².

Mărturiile ale unor supraviețuitori ne demonstrează faptul că oamenii, deși își imaginau transformările care aveau să aibă loc odată cu instaurarea regimului sovietic, nu au dorit să-și părăsească locul de baștină și rezultatul muncii lor de o viață.

Elena Siupiur, originară din Basarabia de Sud, comuna albaneză Caracurt, plasa Bolgrad, jud. Ismail, refugiată cu părinții săi, la o vârstă fragedă, pe teritoriul României de trupele sovietice, referindu-se la crimele regimului sovietic menționează: «A fost, cred, una dintre acțiunile cele mai imorale ale unui stat imperial din secolul XX, care a ocupat și anexat o bucată din teritoriul unui stat vecin. Și este și mai imorală modalitatea prin care s-a reușit această înlocuire de memorie: prin acte criminale, neaduse, de altminteri, în fața vreunui tribunal ca cel de la Nürnberg»²³.

În anul 1940 după datele Ministerului de interne al României, «în legătură cu tristul eveniment al pierderii Basarabiei și Bucovinei s-au refugiat în țară peste 23.000 capi de familie, care n-au vrut să încerce rigorile regimului bolșevic, străin de neam și de mentalitatea noastră»²⁴.

Conform datelor de arhivă, Guvernul sovietic a implementat rapid «politica națională stalinistă», luptând cu numeroase grupuri naționale și minorități. După 28 iunie 1940, a trebuit să-și abandoneze locuințele și proprietățile și să se mute în Elveția populația franceză din colonia Șabo (județul Cetatea Albă). La 5 septembrie 1940 a fost încheiat «Acordul între Guvernul Uniunii Republicilor Sovietice și Guvernul Germaniei cu privire la evacuarea persoanelor de naționalitate germană de pe teritoriul Basarabiei de Sud și cel al Bucovinei de Nord pe teritoriul Germaniei».

²² Soobshchenye NKHB SSSR O khode operatsyy po yzatyiu antysovetskoho elementa v Moldavskoi SSSR Chernovytskoi y Yzmaylskoi oblasti USSR: *Dokumenty po ystoriy Moldavy* (40-50 gg.):<http://dacoromania.org>

²³ *Basarabia prin vocile ei*, (București, 1992), p.60

²⁴ V. Olaru-Cemârtan, *Deportările*, p. 67

Conform acordului menționat, urmau să fie evacuate doar persoanele, «care și-au manifestat dorința de a se evacua». În realitate, evacuarea a purtat un caracter forțat. În octombrie 1940 din cauza acuzațiilor în exploatarea populației și sprijin Germaniei au fost deportați 25 mii germani basarabeni din Sărata, Tarutino, Arțiz și alte colonii²⁵. La evacuarea populației germane din partea URSS au participat unități ale NKVD, din partea Germană – trupe SS, Crucea Roșie germană, Organizația de Transporturi Mecanizate a Partidului Național-Socialist, alte organizații cu experiență acumulată la strămutarea germanilor din țările baltice. După evacuarea populației germane din Sudul Basarabiei, pământurile lor n-au fost date în folosință țăranilor basarabeni fără pământ, așa cum ar fi fost firesc, ci la circa 10000 de familii colhoznice aduse în mod forțat din Ucraina.

O adevărată victimă a regimului comunist a fost și Biserica. Numai în județele Izmail și Cetatea Alba în perioada interbelică funcționau 156 de parohii ortodoxe. Sovieticii au urmărit să distrugă rezistența pe care i-o opunea mediul ortodox basarabean, în care creștinismul și valorile tradiționale erau concreșcute cu ființa celui mai simplu om. Mulți preoți au reușit să se refugieze, alții însă au rămas pe loc. Atitudinea sovieticilor față de clerici s-a manifestat prin arestări și deportări.

Tot ce ținea de statutul preoților era denigrat și interzis: preoții nu aveau voie să poarte veșminte bisericesti, să bată clopotele, să officieze servicii divine. În Basarabia de Sud au fost închise majoritatea lăcașurilor sfinte. Nu exista sat din care să nu fi fost deportat preotul cu familia sa.

Din primele luni de instalare a regimului sovietic s-au început procesele împotriva membrilor partidelor politice și mișcărilor naționaliste. Se făceau liste cu toți participanții la viața politică sau cu cei care au deținut funcții politice. Unul dintre primii a fost procesul asupra membrilor Partidului Național-Creștin din Ismail lansat în iulie 1940. Comitetul Județean al acestui partid a fost înființat în septembrie 1937 de către Avakum Russu²⁶. Adjunctul său a fost preotul bisericii satului Nerușai (acum regiunea Odesa), profesor la Seminarul Teologic din Ismail, George Munteanu (conform documentelor de investigație, numele său real a fost schimbat în Muntianov)²⁷. În cadrul Partidul funcționa «Organizația Județeană de Tineret» («lăncieri»), condusă de Ion Georgiu. Ideea principală a organizației era propaganda electorală. În ianuarie 1938 partidul a venit la putere, iar în februarie a fost dizolvat.

Activitatea în rândurile Partidului Național-Creștin a devenit principalul motiv al arestării lui G. Munteanu, I. Gheorghiu și S. Gheorghiev. Arestările foștilor

²⁵ *Spravka o pereselenyy nemtsev yz Ukraynskoï SSR, Mobylyzovat nemtsev v rabochye kolony y. Y. Stalyn sbornyk dokumentov (1940-e)* (M. 1998), s. 34

²⁶ HDA SBU Ukrainy, Odesa, F. P. Spr. 22646-p

²⁷ DAOO. F. R-8065. Op.2. – Spr. 12148

membri-cuziști au fost prelungite în 1941. Astfel, a fost arestat A. Kostrițkii, preot al satului Hagi Curda (acum satul Kamâșovca, raionul Ismail)²⁸.

Paralel cu procesul de la Ismail asupra «cuziștilor», în Bolgrad se începe o campanie împotriva membrilor Partidului Național-Țărănist. Comitetul partidului din Bolgrad a fost format în 1926, liderul «țărăniștilor» era numit învățătorul de matematică a gimnaziului din Bolgrad H. Hristoforov.

În perioada 6 iulie–1 august 1940 au fost arestate 12 persoane, membri ai fostului comitet Municipal al Partidului. Printre aceștia erau avocați, proprietari, profesori. De asemenea, arestat a fost și Vasili Agura (regentul corului bisericesc din Bolgrad)²⁹.

A suferit în urma represiunilor și preotul din satul Matrosca (raionul Ismail) Anton Vustean. Căru i-a fost încredințată activitatea contrarevoluționară și agitație antisovietică. La 26 iunie 1941 preotul a fost arestat.

Printre primele jertfe ale stalinismului se numără și deputații, foștii primari, învățătorii. Tuturor li se încredințează că ar fi susținut administrația română și că ar face spionaj pentru România. În iunie 1940 a fost arestat și condamnat la cinci ani de muncă silnică într-un lagăr din Krasnoiarsk, S. Constantinof, profesorul liceului de băieți din Ismail, fost Senator, prim fondator-președinte Consiliului de administrație a Cooperativei «Unirea» din Ismail, membru al Partidului Poporului, condus de generalul Al. Averescu³⁰: „La 1918 Domnul Constantinof, împreună cu Jan Penescu (industriaș), Ioan Chirilof (protopop), Teodor Dumbravă (preot), Evangheli Antipa (avocat), Ioan Sacarcanu, Tanasie Chiriac, Ioan Vulpe, Mihail Burt și alții s-au adunat la Primăria locală. Prin ședința solemnă față de Domnul Comandor Coandă și de Consulul român Gheoghe Forescu au constituit un act prin care îl roagă pe defunctul Majestatea sa Regele Ferdinand I «să primească să se alipească la Patria noastră județul Ismail, care la 1878 a fost rupt din trupul țării»”.³¹

La fel de cruntă a fost răfuiala cu foștii cetățeni români, care în perioada interbelică, s-au manifestat prin acțiuni de ordin politic, unii dintre ei fiind membri ai partidelor de dreapta. Învinuți de «naționalism român» mulți au fost împușcați de NKVD. La câteva săptămâni după instaurarea puterii sovietice s-au început represiuni împotriva membrilor al Partidului Național-Liberal din Reni. Urmărit și apoi arestat a fost A. Mașnev.

²⁸ Mykola Mykhailutsa, *Pravoslavna Tserkva na Pivdni Ukrainy u roky Druhoi svitovoi viiny (1939-1945)* (Odesa, 2008), s. 92-93

²⁹ DAOO. F. R-8065. Op.2. – Spr.3584-3586

³⁰ Arkhiv USBU u Odeskii oblasti. F. P. Spr. 52786 ark. 1

³¹ Arkhiv USBU u Odeskii oblasti. F. P. Spr. 52786 ark. 12a

Calificându-i vinovați deoarece au votat Actul Unirii, au activat în vederea consolidării statului român au fost aruncați în închisori mii de oameni, mulți din infernul concentraționar nu s-au mai întors.

Arestările zilnice nu puteau «curăți» societatea de «elemente ostile» și crea într-un termen scurt baza socială a noului regim sovietic. Pentru conducerea de la Kremlin era evidentă necesitatea unei deportări masive de populație. Apogeul operației de curățire a RSS Moldovenești, regiunilor Cernăuți și Ismail din URSS de «elemente antisovietice» a fost atins la 12-13 iunie 1941. De organizarea deportărilor s-a ocupat Biroul Politic al CC al PC (b) al URSS, care a dirijat toată campania, iar structurile NKGB și NKVD ale uniunii Sovietice și ale RSS Moldovenești au fost baza logistică a mecanismului represiv³². La 11 noiembrie 1940 a fost emisă directive nr. 29032, conform căreia șefii direcțiilor județene și ai secțiilor raionale ale NKVD urmau să ducă o evidență strictă a «elementelor antisovietice». Iosif Mordoveț, monitorizând executarea acestei directive, la 25 ianuarie 1941, ordona urgentarea elaborării dosarelor pentru aceste categorii. De asemenea, cu sigiliul «Strict secret » au trimise în teritoriu instrucțiuni privind executarea de deportare a membrilor activi ai organizațiilor contrarevoluționare, a membrilor organizațiilor burgheze, naționaliste, a albgardiști, foștilor gardieni și jandarmi, care au deținut funcție de conducere, a membrilor de rând ai partidelor din România, a foștilor mari moșieri și a marilor proprietari de întreprinderi, funcționarilor fostului aparat de stat, a foștilor ofițeri ai armate române, țaristă și albgardistă, împotriva cărora existau materiale compromițătoare, precum și a membrilor familiilor acestora.³³

Către 30 mai 1941 au fost încheiate pregătirile pentru primirea și stabilirea deportaților în Kazahstanul de Sud, Krasnoiarsk, regiunile Omsk și Novosibirsk; au fost verificate și pregătite locuri de trai pentru deportați, au fost verificate posibilitățile încadrării lor în muncă. Evident că aceste condiții erau precare și nicidecum nu se comparau cu gospodăriile lăsate de cei deportați.

La 31 mai 1941, împluternicul Moscovei pentru arestarea sau strămutarea elementelor indezirabile, S.A. Goglidze, trimite un raport lui Stalin. Potrivit acestuia, urmau să fie anihilate cele mai periculoase elemente care ar fi încercat să organizeze activități ilegale³⁴.

³² Yevheniia Burova „Formuvannia i stanovlennia orhaniv NKVS v pivdennii chastyni Bessarabii pislia yii vkhodzhennia do skladu URSR (serpen 1940- Liutyii 1941 rr.)”, *Aktualni Problemy Polityky*, 41 (2011), s. 342.

³³ Arhiva Ministerului de interne a Republicii Moldova (Arhiva MAI), fond 19, inv. 1, d.2, f.4-12

³⁴ V. Olaru-Cemârtan, *Deportările*, p. 82

Din Moldova, Basarabia de Sud și Bucovina de Nord urmau să fie ridicate 32423 de persoane din care 6250 urmau să fie arestate, iar 26173 – deportate, inclusiv 3980 de persoane din regiunea Ismail – 358 arestate și 3622 – deportate. Așa cifre au fost stabilite la orele 2.30 de noapte. La orele 3.00 operațiunea a început, în regiunea Ismail ridicate au fost 3615 de persoane, din care 166 au fost arestate.³⁵

O echipă formată din 2-3 militari înarmați și un lucrător al NKVD descindea în forță, bătea la geamul casei, în plină noapte, luând prin surprindere gospodarii. «Într-un sfert de oră să fiți gata!» – acesta era ordinul, care li se dădea oamenilor cuprinși de spaimă, care nu înțelegeau de ce sunt scoși din casele lor și unde merg. Copii, bătrâni, femeii însărcinate, cărora li s-au găsit motive «întemeiate» ca naționalism sau loialitate față de statul român, au fost trimiși în exil în acea noapte. Erau urcați în camioane sau, în unele sate, în căruțe, fiind duși la gară. Întreaga Basarabie a fost transformată într-o mare gară, din care trenurile porneau surghiun. Astfel, 90 de vagoane au pornit din gara Taraclia, 44 – din gara Basarabeasca, 44 – din gara Căușeni, 48 – din gara Bender, 187 – din gara Chișinău, 48 din gara Ungheni, 83 – din gara Ocnița, 133 – din gara Bălți, 73 – din gara Florești, 40 – din gara Râbnita, 38 – din gara Bolgrad, 103 – din gara Arțiz, 340 – din gara Cernăuți³⁶. Documentele cercetate până în prezent arată că multe persoane care au fost ridicate în iunie 1941 au murit în lagăre și închisori. Nu s-au mai întors acasă D. Bazaji, I. Ghelos, A. Gheorghiuță, E. Dimitriu, I. Curmii și mulți alții.

Supuși represiunii au fost polițiștii și angajații jandarmeriei. La Cahul au fost deportați un număr de 7 gardieni publici, care au fost ridicați la orele 1 noaptea în urma unei percheziții domiciliare. În Ismail au fost reținuți 42 de polițiști, din care 3 au fost împușcați și 39 deportați. Bolgrad – 5 polițiști deportați; un comisar, ceilalți – gardieni publici. Reni – 15 deportați. Cetatea Albă – 9 deportați. Chilia Nouă – 7 gardieni publici deportați³⁷.

Categoriile sociale deportate erau diverse. Basarabienii care nu intrau în rândul pauperilor și proletarilor erau considerați chiaburi și exploatatori și erau pasibili de verdictul – condamnare la muncă silnică în lagărele siberiene și confiscarea averii. Astfel au suferit foarte mulți oameni de afaceri și oameni gospodari. Toți cei care au participat la viața politică în perioada interbelică au fost arestați, maltratați și condamnați la munci silnice în lagăre, departe de casă. Erau grave acuzațiile de a fi fost: deputat în Parlamentul României din partea Basarabiei, primar sau angajat al

³⁵ Soobshchenye NKHB SSSR, p. 65-69: <http://dacoromania.org>

³⁶ Valeriu Pasat, *Trudnze stranitzy istorii Moldovy. 1940-1950* (Moskva, 1994), p.153

³⁷ V. Olaru-Cemărtan, *Deportările*, p. 90

primăriei, membru sau simpatizant al unei formațiuni politice din România (Partidul Național-Creștin, Partidul Național-Țărănesc, Partidul Național-Liberal).

Arestările au continuat și după 22 iunie 1941, conform Ucazului din aceeași zi a Sovietului Suprem al URSS «Despre starea de război» care prevedea arestarea, executarea sau deportarea – în dependență de gradul de gravitate – a celor mai periculoase elemente antisovietice. În toila operațiilor militare, au fost arestați și condamnați mii de oameni.

Dureroase sunt paginile din istoria Basarabiei de Sud la începutul anilor 40. Și nu numai prin dauna materială care i s-a adus acestui pământ prin arestări, colectivizare și deportări. Dar, mai ales, tragice prin dauna morală de care a avut parte acest popor nevinovat, inclus în «enclava raiului bolșevic» și dus prin Siberii de gheață.